

Gönderiliş Tarihi: 30/03/2020
Kabul Tarihi: 20/04/2020
ORCID : 0000-0003-3707-2545
ORCID : 0000-0003-4342-0200

BÜRO YÖNETİMİ VE YÖNETİCİ ASİSTANLIĞI PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN BÖLÜM SEÇİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN AHP YÖNTEMİ İLE ANALİZİ: OSMANCIK ÖMER DERİNDERE MYO ÖRNEĞİ

Murat ÇAKAN¹
İsmail GÖKDENİZ²

ÖZ

Bölüm seçimi öğrencilerin yaşamındaki en önemli kararlardan birisi olup birçok farklı kriterden etkilenen karmaşık bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç sonunda bu farklı kriterlere bağlı olarak yaptıkları tercih ile öğrencilerin büyük çoğunluğu ilerideki mesleklerini ve yaşantılarını da belirlemektedir. Bu tercihte kararı etkileyecek birden çok ve farklı önem derecelerine sahip kriterlerin olması yapılacak tercihi de önemli derecede etkilemektedir. Ayrıca yükseköğretim kurumlarının başarısı da, öğrencilerin bu karmaşık süreç sonunda yaptıkları seçimlere dolayısıyla tercih edilebilirliğine bağlıdır. Ülkemizde yükseköğretim kurumlarının sayısının artması, bünyelerindeki programların sayılarındaki hızlı artışı da beraberinde getirmiş ve kurumlar arasındaki rekabeti kaçınılmaz kılmıştır. Yükseköğretim kurumları, öğrencilerin tercihlerini kendi bünyelerindeki bölümlerden yana kullanmalarını sağlamak için, öğrencilerin tercihlerindeki kriterlerin neler olduğunu ve bu kriterlerin önem derecelerinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine yönelik çabaları önemli hale getirmiştir. Bu incelemeler neticesinde ancak, yükseköğretim kurumları öğrencilerin kendi bünyelerindeki bölümü seçme taleplerini artırarak, diğer yükseköğretim kurumlarıyla rekabet avantajı sağlayabilirler. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programını seçiminde etkili olan kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesidir. Çalışmanın, öğrenciler tarafından tercih edilebilirliğini artırma aşamasında, yükseköğretim kurumlarına rehberlik edip başarılı bir stratejik plan oluşturmada önemli bir role sahip olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bu bölümü tercih etmelerinde etkili olan 7 faktör belirlenmiştir. Bölümdeki öğrencilere uygulanan anket sonucunda Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yöntemiyle bu bölümü seçmelerinde etkili olan kriterlerin önem dereceleri belirlenmiştir. Sonuç olarak; 7 faktör önem derecelerine göre sıralanmış ve öğrencilerin Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programını tercih etmelerinde etkili olabilecek kriterlere ilişkin yorumlarda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: AHP, Çok Kriterli Karar Verme Metotları, Karar Verme
Jel Kodu: C39, M10, A20

ANALYSIS OF FACTORS AFFECTED IN CHOICE OF OFFICE MANAGEMENT AND ADMINISTRATIVE ASSISTANT PROGRAM STUDENTS BY AHP METHOD: CASE STUDY OF OSMANCIK ÖMER DERİNDERE VOCATIONAL SCHOOL

ABSTRACT

Choosing a department is one of the most important decisions in students' lives and involves a complex process that is influenced by many different criteria. At the end of this process, the majority of students determine their future professions and lives with the choice they make based on these different criteria. In this preference, having multiple and different severity criteria that will affect the decision significantly affects the preference. In addition, the success of higher education institutions depends on the choices made by students at the end of this complex process. The increase in the number of higher education institutions in our country has brought along the rapid increase in the number of programs within their organization and made competition between institutions inevitable. Higher education institutions have made efforts to examine the criteria of students' preferences and to examine the importance of these criteria more comprehensively in order to enable students to use their preferences for their departments. As a result of these examinations, higher education institutions can provide competitive advantage with other higher education institutions by increasing the demands of students to choose their departments. In this context, the main purpose of the study is; It is the determination of the importance of the criteria that are effective in the selection of the Office Management and Executive Assistants program. It is thought that the study will play an important role in guiding higher education institutions and creating a successful strategic plan at the stage of increasing the preferability of students. For this reason, 7 factors that affect the preference of this department for the students studying in the first year of Hitit University Osmancık Ömer Derindere Vocational School Office Management and Executive Assistant program were determined. As a result of the questionnaire applied to the students in the department, the importance levels of the criteria that were effective in choosing this department were determined by the Analytical Hierarchy Process (AHP) method. As a result; 7 factors were ranked according to their importance and comments were made regarding the criteria that may have an effect on students' choice of Office Management and Executive Assistants program.

Keywords: AHP, Multiple Criteria Decision Making Methods, Decision Making
Jel Codes: C39, M10, A20

¹ Öğr.Gör., Hitit Üniversitesi, Osmancık Ömer Derindere MYO, muratcakan@hitit.edu.tr

² Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, isgokdeniz@kku.edu.tr

1. GİRİŞ

İki yıl eğitim verilen yükseköğretimlerde, ülkenin ve toplumun yüksek düzey ve farklı kademelerinde ihtiyaç olan insangücü için öğrencileri becerileri ve ilgilerine göre yetiştirerek, bilimsel sahalarda araştırma ve yayın yapma gayesi güden eğitim kurumlarının tamamını barındırmaktadır. Yükseköğretim, milli eğitimi sisteminin kapsamında; öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerinde eğitim almaları sağlanacak bir bütünlük içinde düzenlenmektedir (Erdoğan, 2002, 12). Bu kapsamda lisans öncesi eğitim veren Meslek Yüksek Okullarında, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesinde "Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren yükseköğretim kurumudur" diye tanımlanmıştır (Özsoy, 2007: 20-22). Üniversitelerin bünyesinde mesleki ve teknik eğitimin en mühim adımlarından birini meydana getiren meslek yüksek okullarının kuruluş amaçları Türkiye'de sanayi, ticaret ve hizmet sektöründeki nitelikli işgücü talebini gidermek, yani endüstriye ve istihdama ara personel kazandırmaktır (Şahin ve Fındık, 2008:68-78). Bu nedenle ekonominin talep ettiği nitelikte eleman yetiştirilerek insan gücünün karşılanmasında başta yükseköğretimin önemli bir parçası olarak görülen meslek yüksek okullarına çok büyük görevler düşmektedir ve bu açığı kapatmakta meslek yüksek okulları en büyük paya sahip olan kurumlardır (Şenses 2007: 5; Şahin ve Fındık, 2008:68-78). Herhangi bir yüksek öğrenime girmeden önce öğrenciler, öğrenimleri sonunda hangi mesleği seçecekleriyle alakalı önemli bir karar vermeleri gerekmektedir. Bu seçim için alınacak karar farklı adımlar şeklinde gerçekleşmektedir. Bunun için kişi ilk olarak okulu, daha sonra okulda okuyacağı alanı ve programı tercih etmekle, ileride yapacağı meslek kararını alama sürecine doğru ilerlemektedir. Alınan bu karar yerinde ve doğru olması da öğrencinin öğrenim hayatı süresince göstereceği performansında büyük bir önem arz etmektedir (Karamustafa, 2000, 12). Öğrencinin, tercihi neticesinde öğrenim aldığı bölümün isteği doğrultusunda olması, öğrencinin başarı seviyesini etkileyen önemli faktörlerdendir (Perçin, 1998: 63). Özgüven (1974) bir araştırmasında öğrencilerin tercihi neticesinde öğrenim aldığı bölümün istekleri dışında girmiş olsa da daha sonraki süreçte bölümlerini sevmeleri başarılarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmektedir.

Ön lisans eğitimi verilen Büro Hizmetleri ve Sekreterlik bölümlerinde de; kamu ve özel sektörlerdeki işletmelerde yönetici statüsündekilerin ofisteki çalışmalarında katkı sağlamak ve büro faaliyetlerini yürütmek üzere vasıflı ara insan gücünü yetiştirmeyi amaç edinen iki yıllık yükseköğretim programlarıdır. Söz konusu programın amacı ise sekreterlikle ilgili teknik bilgilerin verilmesi ve söz konusu konuda yeti kazanılması, bürodaki işlerin daha verimli hale getirilmesi, büro örgütünün planlanması, bürolarda faydalanılan büro makineleri ve büro donanımlarını, arşivleme ve dosyalama, iletişim yöntem ve teknikleri, iş yazıları gibi hususlarda beceri elde etmelerini sağlamaktır (Tutar ve Diğerleri, 2004:36). Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı, özel ve kamu sektöründeki işletmelerdeki yöneticilerin ofis çalışmalarına ve büro faaliyetlerine katkı sağlamak üzere görev alabilecek beceri ve bilgilerle donatılmış, bilgisayarın kullanımında yetkin, büro yönetimi ilkeleri ve yöntemlerini profesyonelce kullanabilen, insanlarla iyi ilişkileri kurabilen, modern protokol bilgilerine sahip, her türlü büro teknolojisini kullanabilen, yönetsel kararlar alma ve bu kararları analiz edebilme becerisi ile yaratıcılık bilincine sahip büro yöneticileri yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Osmançık Ömer Derindere Myo, 2019). Bu bölümde genel işletme, örgütsel davranış, mesleki matematik, genel iletişim, halkla ilişkiler, büro yönetimi, bilgisayar büro programları, mesleki yazışmalar, dosyalama ve arşivleme gibi birçok alanda eğitim verilir ve bu dersler bu bölümde öğrenim gören öğrencilerin mezun olduktan sonra iş hayatlarında birçok çalışmayı başarılı bir şekilde gerçekleştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Büro hizmetleri ve sekreterlik bölümü adı altında açılan programlarda verilen eğitimle, hızla değişmekte ve gelişmekte olan iş çevrelerinin ihtiyaçlarını karşılayan yönetici sekreteri ve büro yöneticisi gibi vasıflı iş gücünün yetiştirilmesi amaçlanmakta ve örgüt yapısı içinde sekreter veya günümüzdeki adı ile yönetici asistanlığı, kurumların hedeflerine ulaşması ve verimin arttırmasını amaçlamış bir meslek haline gelmiş olup bu gereklilik önlisans seviyesinde eğitim verilen meslek yüksek okullarındaki büro yönetimi ve yönetici asistanlığı eğitimini ön plana çıkarmıştır, bu sayede söz konusu programdan eğitim alıp mezun olan öğrencilerin eğitimleri sonunda yetenekli ara iş gücü açığının kapatılması amaçlanmıştır (Çakıroğlu, 2007:11). Bundan dolayı Meslek Yüksek Okulları

bünyesi içinde, ‘büro hizmetleri ve sekreterlik’ bölümü adı altında açılmış olan programlar aracılığı ile yetiştirilen yönetici asistanları; iş yerindeki iş ve evrak akışı da dahil birçok sürece hakim olduğundan çoğu zaman yöneticilere farklı bakış açıları sunabilir ve sübjektif bir bakış açısıyla karar alma hatasından onları kurtarabilen yöneticinin önemli bir yardımcısı olabilmektedirler.

Bu programdan mezun olanlar, meslek elemanı unvanına sahip olmaktadır ve elde edilen unvan teknikerliğe eş değer kabul edilmektedir. Mezun olanlar istemeleri halinde, dikey geçiş sınavı (DGS) ile üniversitelerin Halkla İlişkiler, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, İşletme Bilgi Yönetimi, Reklamcılık ve Halkla İlişkiler, Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yönetim Bilişim Sistemleri bölümlerine geçiş yapabilmektedir. Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı mezunlarının istihdam imkanları oldukça yüksek olup, mezun olduklarında, Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)’na girerek kamu kurumlarında iş sahibi olabilecekleri gibi, büyük, orta ve küçük ölçekli özel sektördeki işletmelere ait pek çok kurum ve kuruluşta çalışma imkanına sahip olup, üniversite, vakıf, derneklerde deistihdam edilebilmektedirler. Modern işletmecilik anlayışıyla işletmelerin yönetilmesi gerekliliğinin daha da fazla artması, yönetici asistanlığı alanında eğitilmiş insan gücüne duyulan ihtiyacı artırmakta ve bu bölümden mezun olanlara büro yönetiminin olduğu her alanda ihtiyaç duyulmaktadır. En az bir yabancı dile sahip olan mezunlar diğer mezunlara göre iş bulma konusunda daha önde yer almakla birlikte genellikle iş yapılan ülkeye, coğrafyaya göre de birden fazla dil bilmesi gerekebilmektedir.

2.YÖNTEM

Analitik Hiyerarşi Süreci Metodu:

Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) 1970'lerin sonlarına doğru Saaty tarafından geliştirilmiştir (Saaty, 1977). Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) ile karar verecek kişilerin farklı psikolojik ve sosyolojik halleri gözönünde bulundurularak kendi karar verme mekanizmalarını ortaya çıkarma imkanı sağlanmaya çalışılmaktadır. AHP, birey yargılarının, karar sürecinde göz önünde bulundurulması karar vermedeki etkinliğini de artırabilmektedir. Aynı karar probleminde her bir insan için karar kriterlerinin önem derecelerinin ve karar seçeneklerinin değerlendirilmesinde yargılar farklı olabilmektedir. Bu türden karar problemlerinin çözümünde AHP (Analitik Hiyerarşi Prosesi) daha etkin karar vermeye yarayabilmektedir (Kırgız, 2017). Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) eğitim, mühendislik, devlet, sanayi, yönetim, üretim, spor vb. gibi birçok farklı alanda kullanılmaktadır (Vaidya ve Kumar, 2006: 187). Ayrıca Analitik Hiyerarşi Prosesinin kullanımı basit ve sade olması sebebi ile geniş bir alanda uygulanabilirliği vardır.

AHP yönteminde süreçler, aşağıda ifade edildiği gibi sıralanabilir (Hamzaçebi ve Pekkaya, 2011).

1. Problemin açıklanması ve bilgi toplanması,
2. Kriterler belirlenerek karar probleminin hiyerarşik yapısının ortaya konulması,
3. Kriterlerin ikili karşılaştırmaları yapılarak ikili karşılaştırma matrisinin oluşturulması,
4. İkili karşılaştırma matrisinden öncelik değerlerinin (lokal ağırlıklarının) elde edilmesi,
5. Belirlenmiş kriterlerin tutarlılık oranının hesaplanması yapılır.

AHP uygulamasında ilk adım, karar problemi ayrıntılı bir şekilde tanımlanır ve bilgi toplanır, ikinci adımda ise kriterler belirlenerek karar probleminin hiyerarşik yapısı ortaya konularak tanımlanır (Özbek, 2017). Üçüncü adım olarak kriterlerin ikili karşılaştırmaları yapılarak ikili karşılaştırma matrisi oluşturulur, bunun için ikili kıyaslama yapılabilecek şekilde ölçek hazırlanır (Aktepe ve Ersöz, 2012).

AHP, belirlenen kriterlerin ikili karşılaştırmalarını yapmak için kullanılabilir ve bu sayede karmaşıklık azaltılabilir. Bu süreçte aynı anda iki farklı kriterle alınır ve kriterlerin görece önemleri kıyaslanarak ağırlıkları belirlenebilir. Kıyaslamalar için Saaty (1980) tarafından geliştirilen Tablo 1’deki 1-9 ölçekten faydalanılır. AHP’de ‘Kriterleri Karşılaştırma Ölçeği’, olarak adlandırılan ve tek sayılardan oluşan bu ölçekte, aradaki çift sayılarda ‘Ara Değerler (Uzlaşma Değerleri)’olarak kullanılır.

Tablo 1.Kriterleri Karşılaştırma Ölçeği (Saaty, 1980)

Kriterleri Karşılaştırma Ölçeği	
Önem Değerleri	Değer Tanımları
1	İki Kriterde Eşit Önemde
3	Bir Kriter Diğer Kritere Göre Biraz Daha Önemli (Az Üstünlük)
5	Bir Kriter Diğer Kritere Göre Oldukça Önemli (Fazla Üstünlük)
7	Bir Kriter Diğerine Göre Çok Önemli (Çok Üstünlük)
9	Bir Kriter Diğer Kritere Göre Son Derece Önemli (Kesin Üstünlük)
2, 4, 6 ve 8	Ara Değerler (Uzlaşma Değerleri)

Kriterleri Karşılaştırma Ölçeği, iki alternatifin kıyaslanması için makul bir zemin meydana getirilmesi amacı ile oluşturulmuştur.

Dördüncü adım ise ikili karşılaştırma matrisinden öncelik değerleri lokal ağırlıkları elde edilir. Son adımda ise belirlenmiş olan kriter tutarlılık oranı hesaplanır.

$$CI=(\lambda_{maks}-n) / (n-1) \quad (1)$$

Yukarıdaki (1) fonksiyonundan faydalanılarak uyum indeksi (CI) hesaplanır. (λ_{maks} en büyük özdeğer, n toplam kriter sayısını ifade etmektedir) Bu adımda son olarak tutarlılık oranı (CR) hesaplanır.

$$CR= CI / RI \quad (2)$$

Yukarıdaki formüldeki (2) RI simgesi ‘Rastgele (Tesadüfi) Değer İndeksini’ ifade etmekte olup rastgele olarak oluşturulmuş olan ikili karşılaştırmaların matrislerinin ortalama tutarlılık indeksini ifade etmektedir.

RI değerleri, karşılaştırılan kriterlerin sayısına (n) göre aşağıdaki değerleri almaktadır:

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
RI	0.00	0.00	0.58	0.90	1.12	1.24	1.32	1.41	1.45	1.49	1.51	1.48	1.56	1.57	1.59

Bölüm seçimi probleminde toplam kriter sayısı yani n = 7 olduğundan RI değeri = 1.32 olarak alınacaktır. Tutarlılık kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğundan öncelik vektörüne ait değerler yorumlanabilir. Yani eğer $CR < 0,10$ ise ikili karşılaştırma matrisi kabul edilebilirdir ve ağırlık değerleri de geçerlidir.

3. ÇÖZÜM VE BULGULAR

AHP Uygulaması:

Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) yöneticiler ve araştırmacılar tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Kriterlerin tanımlanması, alternatiflerin değerlendirilmesinde ve önem derecelerinin belirlenmesinde bu yöntem esas alınmaktadır. Çalışmada, öğrencilerin bölüm seçiminde etkili olan kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesi amacı ile hiyerarşi oluşturulmuştur. Bu hiyerarşideki kriterler, uzmanların ve bu bölümden mezun olan öğrencilerin görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan hiyerarşi şekil1’de görülmektedir. AHP için oluşturulan bu hiyerarşi Ms.

Excel’de kolaylıkla modellenebilmekte ve çözülebilmektedir, bunun için Ms. Excel’de matris işlemlerini ve ilgili formülleri bilmek gerekmektedir (Yıldırım ve Önder, 2018). Çalışmada AHP yönteminin kolaylıkla kullanılabilmesi, uygulanabilmesi hesaplamaların kolaylıkla yapılabilmesi amacıyla Ms. Excel’de bir şablon geliştirilmiştir.

1.Problemin Tanımlanması:

Bu araştırmanın temel amacı; Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programını tercih etmede etkili olan kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesidir. Bunun için çok kriterli karar verme metodlarından biri olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP)’den yararlanarak bölüm seçimini etkileyen kriterlerin karar vericiler olan öğrencilerin kararları üzerindeki etkisi belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın, öğrenciler tarafından tercih edilebilirliğini artırma aşamasında, yükseköğretim kurumlarına rehberlik edip başarılı bir stratejik plan oluşturmada önemli bir role sahip olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bölüm seçiminde karar vericilerin karar vermesini sağlayacak ve hangisinin daha üstün olduğunu belirleyebilmek için kriterler belirlenmiştir.

2.Kriterlerin Belirlenmesi:

Çalışmada Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu Büro Yönetimi Ve Yönetici Asistanlığı programı birinci sınıf öğrencilerinin bu programı seçmelerinde etkili olan 7 faktör belirlenmiştir. Öğrencilerin Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programını tercih etmelerinde etkili olan bu kriterler, Hitit Üniversitesi Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı öğretim elemanları, Büro Yönetimi Öğretmenliği mezunu alanında uzman bir eğitimci ve Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programından mezun olmuş öğrencilerin katılımıyla oluşturulan bir grup tarafından belirlenmiştir. Okada ve diğerlerine göre ilgili kaynaklar araştırıldığında en az 3 uzmandan elde edilen verilerin sonuçlarının geçerli olduğunu belirtmişlerdir (Okada vd., 2008: 203).

Öğrencilerin Büro Yönetimi Ve Yönetici Asistanlığı programını tercih etmelerinde etkili olan kriterler aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

K₁:Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması,

K₂:Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması,

K₃:Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem,

K₄:Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için,

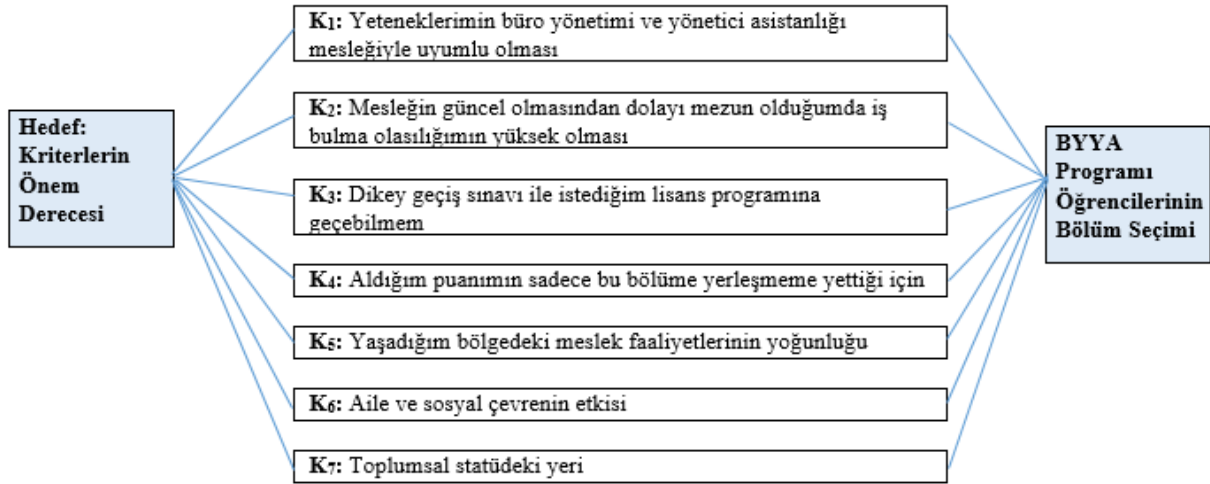
K₅:Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu,

K₆:Aile ve sosyal çevrenin etkisi, şeklinde belirlenmiştir.

K₇:Toplumsal statüdeki yeri

2.1. Büro Yönetimi Ve Yönetici Asistanlığı Programı Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bu Bölümü Seçmelerinde Etkili Olan Kriterlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesine Ait Kriter Hiyerarşi Yapısı:

Bu hiyerarşi yapısı şu şekildedir:

Şekil 1: Karar Problemi Olan Bölüm Seçimine Ait Hiyerarşik Yapı (Kriter Hiyerarşisi)

Hiyerarşi şeması Saaty 1994’de amaç, kriterler ile varsa alternatifler yapısındaki bir problemi şematik olarak yapılandırdığı şekle özgün olarak çizilmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde yukarıda anlatılan karar problemine ait veri toplama süreci ve bu problemin Analitik Hiyerarşi Prosesi yöntemiyle çözümü yapılacaktır.

3. Kriterlerin İkili Karşılaştırmaları ve İkili Karşılaştırma Matrisinin Oluşturulması

Bölüm öğrencilerine uygulanan anket sonucunda Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) tekniğiyle bu programı seçmelerinde etkili olduğu düşünülen kriterlerin ikili karşılaştırmaları yaptırılarak Ms. Excel’de Tablo 4’deki gibi ikili karşılaştırma matrisinin oluşturulmuştur.

3.1. Verilerin Toplanması

Bu çalışma 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programında aktif öğrenim gören birinci sınıftaki 24 öğrenci ile yürütülmüştür. Bu öğrencilere Tablo 3’deki anket soruları uygulanmıştır.

3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Çalışmanın bu kısmında ankette ikili karşılaştırma yapan karar vericilerin genel yapısına yönelik tanıtıcı yüzde ve frekans dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Genel Yapısına Yönelik Yüzde ve Frekansların Dağılımı

Cinsiyet	n	%	Geldikleri Şehir	n	%
Kadın	8	33,3	Çorum	6	25
Erkek	16	66,6	Diğer	18	75

İkili karşılaştırma yapan karar vericilerin %66,6’sı erkek olup, karar vericilerin % 75’i Çorum dışındaki diğer şehirlerden gelerek Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programında öğrenim görmektedirler.

3.3. Kriterlerin İkili Karşılaştırmaları

Anket uygulaması ile öğrencilerin bu bölümü seçmelerinde etkili olan kriterlerde ikili karşılaştırma yapımları sağlanmıştır. Bu sayede kriterlerin önem dereceleri, analitik hiyerarşi prosesi (AHP) yöntemiyle tespit edilerek değerlendirilmiştir. İkili karşılaştırma matrisinin elemanları n sayısı için $n(n-1)/2$ formülü ile matematiksel olarak ifade edilir (n toplam kriter sayısını ifade etmektedir) ve matris karşılıklı özelliğine sahiptir. Burada toplam 7 kriter belirlendiğinden 21 ikili karşılaştırma

mevcuttur. Anket, öğrencilerin bölüm tercih etmelerini etkileyen kriterlerin birbirine göre ikili karşılaştırmalarını içermektedir. Farklı kriterlerin ikili karşılaştırmaları aşağıdaki Tablo 3'de görüldüğü gibidir.

Tablo 3. Karşılaştırma Değerlerinin Elde Edildiği Anket

1	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması
2	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem
3	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeye yettiği için
4	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu
5	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aile ve sosyal çevrenin etkisi
6	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Toplumsal statüdeki yeri
7	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem
8	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeye yettiği için
9	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu
10	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aile ve sosyal çevrenin etkisi
11	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Toplumsal statüdeki yeri
12	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeye yettiği için
13	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu
14	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aile ve sosyal çevrenin etkisi
15	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Toplumsal statüdeki yeri

16	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu
17	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aile ve sosyal çevrenin etkisi
18	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Toplumsal statüdeki yeri
19	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Aile ve sosyal çevrenin etkisi
20	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Toplumsal statüdeki yeri
21	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	9-8-7-6-5-4-3-2-1-2-3-4-5-6-7-8-9	Toplumsal statüdeki yeri

3.4. İkili Karşılaştırma Matrisi

Tablo 4. Karşılaştırma Matrisi

	B	C	D	E	F	G	H	I
15	Karşılaştırma Matrisi							
16	Kriterler	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	Toplumsal statüdeki yeri
17	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	1	1,32	0,8	0,82	0,94	0,8	0,86
18	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	0,76	1	0,9	0,75	0,99	0,57	1,06
19	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	1,25	1,11	1	0,65	0,72	0,71	0,64
20	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	1,22	1,33	1,54	1	0,84	0,78	0,61
21	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	1,06	1,02	1,39	1,19	1	0,5	0,49
22	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	1,25	1,75	1,41	1,28	2	1	0,56
23	Toplumsal statüdeki yeri	1,16	0,94	1,56	1,64	2,04	1,79	1
24	TOPLAM	7,7	8,47	8,6	7,33	8,53	6,15	5,22

İkili karşılaştırmalar matrisinin meydana getirilmesinde Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programında öğrenim gören 24 öğrenciye uygulanan anketten faydalanılmıştır. Buradaki ikili karşılaştırma matrisi, kriterler arasında iki kriterde eşit öneme sahip olduğunda 1 ve bir kriter diğer kriterine göre son derece önemli yani kesin üstünlüğe sahip olduğunda 9 değeri alan 1-9 arasında ikili karşılaştırma ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Ankette her bir ikili karşılaştırma için öğrencilerden elde edilen 24 değer için geometrik ortalama alınarak elde edilen veriler Ms. Excel'e girilmiş ve karar matrisleri oluşturulmuştur. Veri girişi yapılırken, köşegen altı alandaki verilerin köşegen üstü elemanlarının 1'e bölünmesi ile elde edilir. Karşılaştırmaları yapabilmek için Tablo 1'de verilen 'Kriterleri Karşılaştırma Ölçeği' kullanılmıştır.

3.5. Normalize Edilmiş Matris

Ms. Excel'de veri girişinden sonra normalizasyon işlemleri için girilen verilerin sütun toplamları alınır. Sütun toplamları hesaplandıktan sonra, matristeki her sütun elemanı ilgili sütun toplamına bölünür ve bunun sonucunda aşağıdaki gibi normalize edilmiş matris elde edilir.

Tablo 5. Normalize Edilmiş Matris Tablosu

	B	C	D	E	F	G	H	I	J
28	Normalize Edilmiş Matris								
	Kriterler	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	Toplumsal statüdeki yeri	ORTALAMA
29									
30	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	0,12987013	0,155844156	0,093023256	0,111869031	0,110199297	0,130081301	0,16475096	0,127948304
31	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	0,098701299	0,118063754	0,104651163	0,102319236	0,116060961	0,092682927	0,20306513	0,119363496
32	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	0,162337662	0,131050767	0,11627907	0,088676671	0,084407972	0,115447154	0,12260536	0,117257809
33	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	0,158441558	0,157024793	0,179069767	0,136425648	0,098475967	0,126829268	0,11685824	0,139017891
34	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	0,137662338	0,12042503	0,161627907	0,162346521	0,117233294	0,081300813	0,09386973	0,124923662
35	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	0,162337662	0,20661157	0,163953488	0,174624829	0,234466589	0,162601626	0,10727969	0,173125065
36	Toplumsal statüdeki yeri	0,150649351	0,110979929	0,181395349	0,223738063	0,23915592	0,291056911	0,19157088	0,198363772
37	TOPLAM	1	1	1	1	1	1	1	1

Adım 1:Karşılaştırma matrisindeki her bir sütundaki değerler toplanır (Örneğin; =TOPLA(C17:C23) işlemi ile C24 elde edilir).

Adım 2:Karşılaştırma matrisindeki her bir eleman, bulunduğu sütunun toplam değerine bölünür (Örneğin; =C17/C24 işlemi sonucunda C30 elde edilir). Bu işlemler karşılaştırma matrisindeki her bir elemanın, bulunduğu sütunun toplam değerine bölünmesi devam eder ve sonucunda elde edilen matris normalize edilmiş matris adını alır.

4. İkili Karşılaştırma Matrisinden Öncelik Değerlerinin Belirlenmesi

İkili karşılaştırma matrisi ile AHP, bileşenlerin toplamının normalleştirilmesinden sonra matrisin en büyük özdeğer vektörüne karşılık gelen öz vektörünü alıpayrı ayrı her bir kriter için ağırlıkları hesaplar (Feizzadeh vd., 2014: 85).

Tablo 6. Öncelik Değerleri Tablosu

	B	C	D
40	CW -- Kriterler		
41	Kriterler	Öncelik Değerleri	Lokal Ağırlıklar
42	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	0,127948304	0,127948304
43	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	0,119363496	0,119363496
44	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	0,117257809	0,117257809
45	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	0,139017891	0,139017891
46	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	0,124923662	0,124923662
47	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	0,173125065	0,173125065
48	Toplumsal statüdeki yeri	0,198363772	0,198363772
49	TOPLAM	1	1

Adım 3:Normalize edilmiş matrisin her bir satırındaki elemanların aritmetik ortalaması alınır (Örneğin; =TOPLA(C30:I30)/7 işlemi sonucunda C42 elde edilir). Elde edilen bu aritmetik ortalama değerleri ile karşılaştırılan elemanların öncelik değerleri (lokal ağırlıkları) ile ilgili bir tahmin yapılabilmesine yarar (bkz. Tablo 6).

5. Tutarlılık Oranı ile Tutarlılık Olup Olmadığının İncelenmesi

AHP, bir tutarlılık oranı hesaplamak amacıyla ikili kıyaslamaların tutarlılığını ölçmektedir. Tutarlılık oranı 0.10 değerini geçmesi durumunda ikili karşılaştırmada tutarsızlık ortaya çıkar. Bu durumda karar vericilerin ikili karşılaştırmalar matrisindeki değerleri düzeltmesi gerekmektedir. Tutarlılık oranı değerleri 0.10 veya bu oran daha az ise ikili karşılaştırmalardaki tutarlılık düzeyinin kabul edilebilir olduğu anlaşılmaktadır.

Karşılaştırmada tutarsızlığın olup olmadığının anlaşılması için yapılması gereken ilk şey tüm öncelikler matrisinin hesaplanmasıdır.

Tablo 7. Tüm Öncelikler Matrisi Tablosu

	B	C	D	E	F	G
40	CW -- Kriterler					
41	Kriterler	Öncelik Değerleri	Lokal Ağırlıklar		Tüm Öncelikler Matrisi=([C]X[CW])	
42	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	0,127948304	0,127948304		0,919830176	DÇARP(C17:I23;C42:C48)
43	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	0,119363496	0,119363496		0,859020965	DÇARP(C18:I23;C42:C48)
44	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	0,117257809	0,117257809		0,839864946	DÇARP(C19:I23;C42:C48)
45	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeye yettiği için	0,139017891	0,139017891		0,995420626	DÇARP(C20:I23;C42:C48)
46	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	0,124923662	0,124923662		0,894480057	DÇARP(C21:I23;C42:C48)
47	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	0,173125065	0,173125065		1,246154012	DÇARP(C22:I23;C42:C48)
48	Toplumsal statüdeki yeri	0,198363772	0,198363772		1,434635153	DÇARP(C23:I23;C42:C48)
49	TOPLAM	1				

Adım 4: Tüm öncelikler matrisinin bulunması için Ms. Excel'in matris çarpımı fonksiyonu olan DÇARP kullanılır. Karşılaştırma matrisi ile ortalamalar çarpılarak tüm öncelikler matrisi elde edilir (Örneğin; =DÇARP(C17:I23;C42:C48) işlemi sonucunda F42 elde edilir).

Tablo 8. Maksimum Özdeğer (λ_{\max}) Tablosu

	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
40	CW -- Kriterler									
41	Kriterler	Öncelik Değerleri	Lokal Ağırlıklar		Tüm Öncelikler Matrisi=([C]X[CW])			([C]X[CW])/[CW]		
42	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	0,127948304	0,127948304		0,919830176	DÇARP(C17:I23;C42:C48)		7,189076735	F42/C42	
43	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	0,119363496	0,119363496		0,859020965	DÇARP(C18:I23;C42:C48)		7,196680655	F43/C43	
44	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	0,117257809	0,117257809		0,839864946	DÇARP(C19:I23;C42:C48)		7,162550243	F44/C44	
45	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeye yettiği için	0,139017891	0,139017891		0,995420626	DÇARP(C20:I23;C42:C48)		7,160377815	F45/C45	
46	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	0,124923662	0,124923662		0,894480057	DÇARP(C21:I23;C42:C48)		7,16021322	F46/C46	
47	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	0,173125065	0,173125065		1,246154012	DÇARP(C22:I23;C42:C48)		7,197998789	F47/C47	
48	Toplumsal statüdeki yeri	0,198363772	0,198363772		1,434635153	DÇARP(C23:I23;C42:C48)		7,232344589	F48/C48	
49	TOPLAM	1						λ maks'ı hesaplayabilmek için 7 değer ortalaması alınır		
50								ORTALAMA	7,18560601	ORTALAMA(I42:I48)
51										
52								UYUM İNDEKSİ (CI)	0,03093433	(J50-7)/(7-1)

Adım 5: Tüm öncelikler matrisi oluşturulduktan sonra, tüm öncelikler matrisinin değerleri ortalama değerlere tek tek bölünür (Örneğin; =F42/C42 işlemi sonucunda I42 elde edilir). Elde edilen değerlerin ortalaması maksimum özdeğeri yani λ_{\max} değerini verir (=ORTALAMA(I42:I48) işlemi sonucunda J50 elde edilir). Buradan λ_{\max} değeri Ms. Excel'de aşağıdaki gibi elde edilmiştir.

$$\lambda_{\max} = \text{ORTALAMA}(I42:I48) = 7,18560601$$

Adım 6: Aşağıdaki (1) fonksiyonundan faydalanılarak uyum indeksi (CI) hesaplanır.

$$CI=(\lambda_{maks}-n) / (n-1)(1)$$

Ms. Excel modülünde ise Uyum İndeksi (CI) aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

$$CI=(J50-7)/(7-1)=0,03093433$$

Tablo 9. Tutarsızlık Kabul/Ret Tablosu

	I	J	K	L	M	N
52	UYUM İNDEKSİ (CI)	0,03093433	(J50-7)/(7-1)			
53						
54						
55	RASTGELE DEĞER İNDEKSİ (RI)		1,32	n=7 için		
56						
57	CR=CI/RI (J52/K55)	0,0234351	<=	0,1	Sonuç Tutarlıdır	

Adım 7: Bu adımda son olarak tutarlılık oranı (CR) hesaplanır.

$$CR= CI / RI(2)$$

Yukarıdaki formüldeki (2) RI simgesi ‘Rastgele (Tesadüfi) Değer İndeksini’ ifade etmekte olup rastgele olarak üretilmiş ikili karşılaştırmalar matrislerinin ortalama tutarlılık indeksini ifade eder. Ms. Excel’de tutarlılık oranı (CR) aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

$$CR=J52/K55=0,0234351$$

Bölüm seçimi probleminde toplam kriter sayısı yani $n = 7$ olduğundan RI değeri 1.32 olarak alınmıştır. Yani eğer $CR < 0,10$ ise ikili karşılaştırma matrisi kabul edilebilir ve ağırlık değerleri geçerlidir. Sonuç olarak çalışmamızda $0,0234351 < 0,1$ ’dir ve bölüm seçimi probleminde 0,0234351’lik bir tutarlılık oranı elde edildiğine göre sonuç uyum sınırları içindedir ve karşılaştırmalardaki tutarsızlığın kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu söylenebilir. Tutarsızlık kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğundan öncelik vektörüne ait değerler yorumlanabilir.

Tablo 8. Kriterlerin Öncelik Değerlerine Göre Sıralaması

Kriter No:	Kriterler	Öncelik Değerleri	Kriterlerin Öncelik Değerlerine Göre Sıralaması
K ₁	Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması	0,127948304	4
K ₂	Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması	0,119363496	6
K ₃	Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem	0,117257809	7
K ₄	Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için	0,139017891	3
K ₅	Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu	0,124923662	5
K ₆	Aile ve sosyal çevrenin etkisi	0,173125065	2
K ₇	Toplumsal statüdeki yeri	0,198363772	1

AHP yönteminden faydalanarak şekil 1’de gösterilen hiyerarşi ile bölüm seçimini etkileyen kriterler değerlendirilmiş olup ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir. Bölüm seçiminde önem derecelerine göre bu kriterler $K_7 > K_6 > K_4 > K_1 > K_5 > K_2 > K_3$ şeklinde sıralanmıştır. Buna göre anketi yanıtlayan öğrenciler tarafından en önemli kriter bölümün “Toplumsal statüdeki yeri” (0,198...) dir. Bu kriteri sırasıyla “Aile ve sosyal çevrenin etkisi” (0,173...), “Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için” (0,139...), “Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması” (0,127...), “Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu” (0,124...), “Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması”

(0,119...) ve “Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem” (0,117...) kriterleri takip etmektedir.

4. SONUÇ

Bölüm seçimi öğrencilerin yaşamındaki en önemli kararlardan birisi olup birçok farklı kriterden etkilenen karmaşık bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç sonunda bu farklı kriterlere bağlı olarak yaptıkları tercih ile öğrencilerin büyük çoğunluğu ilerideki mesleklerini ve yaşantılarını da belirlemektedir. Bu tercihte kararı etkileyecek birden çok ve farklı önem derecelerine sahip kriterlerin olması yapılacak tercihi de önemli derecede etkilemektedir. Ayrıca yükseköğretim kurumlarının başarısı da, öğrencilerin bu karmaşık süreç sonunda yaptıkları seçimlere dolayısıyla tercih edilebilirliğine bağlıdır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; Büro yönetimi ve yönetici asistanlığı programını seçiminde etkili olan kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesidir. Çalışmanın, öğrenciler tarafından tercih edilebilirliğini artırma aşamasında, yükseköğretim kurumlarına rehberlik edip başarılı bir stratejik plan oluşturmada önemli bir role sahip olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu Büro yönetimi ve yönetici asistanlığı programı birinci sınıf öğrencilerinin bu programı seçmelerinde etkili olan faktörlerin önem dereceleri belirlenmiştir. Bunun için ilk olarak kriterlerin belirlenmesi için Hitit Üniversitesi Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı öğretim elemanları, Büro Yönetimi Öğretmenliği mezunu alanında uzman bir eğitimci ve Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programından yeni mezun olmuş öğrencilerin katılımıyla oluşturulan bir ekip oluşturulmuştur. Daha sonra AHP’ nin ikili karşılaştırma esasına dayalı olarak hazırlanan anket, Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Buna göre anketi yanıtlayan öğrenciler tarafından en önemli kriter, bölümün “Toplumsal statüdeki yeri” (0,198...) dir. Bu kriteri sırasıyla “Aile ve sosyal çevrenin etkisi” (0,173...), “Aldığım puanımın sadece bu bölüme yerleşmeme yettiği için” (0,139...), “Yeteneklerimin büro yönetimi ve yönetici asistanlığı mesleğiyle uyumlu olması” (0,127...), “Yaşadığım bölgedeki meslek faaliyetlerinin yoğunluğu” (0,124...), “Mesleğin güncel olmasından dolayı mezun olduğumda iş bulma olasılığımın yüksek olması” (0,119...) ve “Dikey geçiş sınavı ile istediğim lisans programına geçebilmem” (0,117...) kriterleri takip etmektedir.

Puanı ya da prestiji yüksek görüldüğünden dolayı tercih edilen fakat öğrencinin kişilik özellikleriyle örtüşmeyen bir program seçimi büyük bir sorunun varlığını göstermektedir. Öğrencinin bu şekilde yaptığı seçimi neticesinde tercihi, öğrencinin hem öğrencilik dönemlerinde, hem de iş yaşamında sürekli yeni arayışlar içine girmesine, alanına yoğunlaşamamasına, zaman kaybına, tatminsizliğe ve verimsizliğe neden olacaktır. Böyle bir sonuçla karşılaşmamak için öğrenci ailesiyle bir araya gelip önce önem verdiği ve yapmaktan keyif aldığı şeyler, öne çıkan kişilik özellikleri ve yetenekleri konuşmalıdır. Ayrıca bilgi alınabilecek aile dışındaki yakın çevreleri ve öğretmenlerinden destek alınmalıdır. Olanaklar dahilinde eğer yapılabiliyorsa öğrenciyi tanımayı sağlayacak ilgilere ve kişiliklerine yönelik ilgi ve kişilik testi gibi seçim testlerinden faydalanılmalıdır. Bu nedenle öğrencinin nitelikleri ile tercih edebileceği mesleklere yönelik elde edilen bilgilerin analizleri neticesinde giriş puanı da göz önünde bulundurularak kişiliğiyle en iyi şekilde eşleştiği düşünülen bölümler sıralanarak tercihler şekillendirilmelidir. Öğrenciler ayrıca tercihlerinde üniversite dönemlerinde çap, yan dal yapabilme ve bölüm değiştirmeleri, kısmi zamanlı çalışmaları ve staj gibi imkanları değerlendirilmelidir. Üniversiteye girişte yapılan seçim çok önemli olmakla birlikte, bu sadece bir başlangıç olup kişilerin sonraki yıllarda sık sık seçim ve seçimlerle karşı karşıya kalacaklardır (Erdoğan, 2019).

Ülkemizde yükseköğretim kurumlarının sayısının artması, bünyelerindeki programların sayılarındaki hızlı artışı da beraberinde getirmiş ve kurumlar arasındaki rekabeti kaçınılmaz kılmıştır. Yükseköğretim kurumları, öğrencilerin tercihlerini kendi bünyelerindeki bölümlerden yana kullanmalarını sağlamak için, öğrencilerin tercihlerindeki kriterlerin neler olduğunu ve bu kriterlerin önem derecelerinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine yönelik çabaları önemli hale getirmiştir. Bu incelemeler neticesinde ancak, yükseköğretim kurumları öğrencilerin kendi bünyelerindeki bölümü seçme taleplerini artırarak, diğer yükseköğretim kurumlarıyla rekabet avantajı sağlayabilirler. Elde edilen sonuçlar neticesinde de bölüm tercihi sadece öğrencilere odaklanmak yerine öğrencilerin

çevrelerindeki kişilere ve ailelere de ulaşılması gerektiği bu sayede üniversitelerin tercih edilebilirliğinde önemli derecede artış olacağı söylenilebilir.

Ayrıca çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Hitit Üniversitesi Osmancık Ömer Derindere Meslek Yüksek Okulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı öğrencilerine yapılan uygulama, farklı meslek yüksekokullarındaki aynı bölüm altındaki diğer programlarda öğrenim gören öğrenci gruplarına da uygulanabilirdi. Araştırma sonuçları çalışma anketine yanıt veren karar vericilerin araştırmanın yapıldığı tarihlerdeki algıları ve çalışma anketine verdikleri yanıtlarla sınırlandırılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aktepe, A. ve Ersöz, S. (2012). *Ahp-Vikor ve Moora Yöntemlerinin Depo Yeri Seçim Probleminde Uygulanması*, Endüstri Mühendisliği Dergisi, Cilt: 25 Sayı: 1-2, s. (2-15).
- Çakıroğlu, D. (2007). *MEB-YÖK Meslek Yüksek Okulları geliştirme çalışmaları kapsamında hazırlanan Büro Yönetimi ve Sekreterlik eğitim programının öğretim elemanlarının görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Erdoğan, İ. (2002). “*Türk eğitim sistemi*”. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdoğan, N. (2019). “*Üniversite bölüm tercihlerinde ne seçiyoruz? Bölüm, meslek ve kariyer*” başlıklı haber. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/universite-bolum-tercihlerinde-ne-seciyoruz-bolum-meslek-ve-kariyer/1540202>. Erişim Tarihi: 4 Aralık 2019.
- Feizizadeh, B.,Piotr J., andThomas B. (2014). “*A GIS Based Spatially-Explicit Sensitivity And Uncertainty Analysis ApproachFor Multi-CriteriaDecision Analysis*.” Computers&Geosciences, 64, 81-95.
- Hamzaçebi, C. ve Pekkaya,M. (2011), *Determining of stock investments with grey relational analysis, Expert Systems with Applications*, 38(8), 9186–9195.
- Karamustafa, M. (2000). *Lise 2’nci sınıf öğrencilerinin alanlarına göre, kişilik özellikleri, mesleki ilgileri ve akademik başarılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırgız, A.C. (2017). “*Pazarlama Estetiği: Marka Şehir İstanbul*”. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Okada H.,Styles S. W. andGrismer M. E. (2008) “*Application Of The Analytic Hierarchy Process To Irrigation Project Improvement Part I. Impacts Of Irrigation Project Internal Processes On Crop Yields*”, Agricultural Water Management, 95, 199-204.
- Osmancık Ömer Derindere MYO (2019). [http://osmancikmyo.hitit.edu.tr/tr/bhs/detay/b%C3%BCroy%C3%B6netimive%C3%B6neticiasistanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1program%C4%B1\(n%C3%B6\)](http://osmancikmyo.hitit.edu.tr/tr/bhs/detay/b%C3%BCroy%C3%B6netimive%C3%B6neticiasistanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1program%C4%B1(n%C3%B6)). Erişim Tarihi: 4 Kasım 2019.
- Özbek, A. (2017). “*Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ve Excel ile Problem Çözümü*”, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (1974). “*Üniversite öğrencilerinin akademik başarıları etkileyen zihinsel olmayan faktörler*”, Ankara. Hacettepe Yayınları.
- Özsoy, C. 2007. *Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Türkiye’deki Meslek Yüksekokullarının Durumu ve Sorunları*. 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 14–16 Mayıs, İzmir.: 20–22.
- Perçin, A. (1998). *KTÜ lisans öğrencilerinin başarı düzeyini etkileyen faktörlerin kantitatif analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Saaty, Thomas.L. (1977), “*A Scaling Method For Priorities In Hierarchical Structures*”, J Math Psychol, 15(2); 34-81.

Saaty, T.L., *“The Analytic Hierarchy Process”*. New York, NY: McGraw-Hill; 1980.

Şahin, İ., Fındık, T. (2008). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, TSA, 12/3, 68-78.

Şenses, F. (2007). *Uluslararası Gelişmeler Işığında Türkiye Yükseköğretim Sistemi: Temel Eğilimler, Sorunlar Çelişkiler ve Öneriler*. Economic Research Center Working Papers in Economics 07, 5.

Tutar, H. & Başpınar, N. & Altınöz, M. (2004). *“Sekreterlik El Kitabı”*. Ankara: Seçkin Yayın Dağıtım.

Vaidya OS, Kumar S. *“Analytichierarchyprocess: An overview of applications”*. Eur J Oper Res 2006; 187.

Yıldırım, B.F. ve Önder, E. (2018). *“Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri”*, Dora Yayın Evi, 3. Baskı.